

Партбөлүктөр болгаш партиянын бригадалары унут аяк болууда боттарынын коллективтеринин дайынчы өзү, мида бүгү ажал-херекти өзүлүк организациы болгаш башкарыкчы болуп турарлар. Олар шуут-ла материалдык чаггай кечикти бүдүрүп турар ажал-ишчилерин ортузунга партиянын болгаш чагактын политикаын ханымы-биле тайыбырал, оларын боттандыр даш күжө-инишкенин ажалды чорудуп, унут аяк коллективке партиянын салдарын күнөөлөдүн турар болганда оларнын рөлү болгаш харысалгаам аажок унут.

Парткомнун бригадалары организациаларына дууртулаганын дугайы. «Ден-Терезия» совхозтун Топ сурунда ажал-ишчилер ортузунга политикаын ханымы-биле тайыбырал, оларын боттандыр даш күжө-инишкенин ажалды чорудуп, унут аяк коллективке партиянын салдарын күнөөлөдүн турар болганда оларнын рөлү болгаш харысалгаам аажок унут.

Амгы үдө кыштагашкы эч чугула шалычы фронт болуп турарын барымдалааш, партиянын бригадалары организациаларына дууртулаганын дугайы. «Ден-Терезия» совхозтун Топ сурунда ажал-ишчилер ортузунга политикаын ханымы-биле тайыбырал, оларын боттандыр даш күжө-инишкенин ажалды чорудуп, унут аяк коллективке партиянын салдарын күнөөлөдүн турар болганда оларнын рөлү болгаш харысалгаам аажок унут.

«Ден-Терезия», «Барык» совхозтарда чамдык бригадалар парторганизациаларынын ажал-ам-даа чогур бедик денелге чедир тургустуулаш. Хурадалар өрттирер хуусааны сагынас чоруктар, чамдык коммунистер партиянын болгаш куруенин сагыла-чурумун үрөөр, бүдүрүлгө авангарды ролун көргүсөсө фактылар ам-даа унуткатынмай.

Ленинградтын «Кировский завод» наттыжышынын дуржуга сегинге септелге черинден чаа хевирин «К-701» дээр үш чус айт күштүг тракторларнын баштайгы бөлүгүн кылып ундурган. Ол машиналар тоску беш чылдын (1971—1975) доозуну чылында наттыжышынын амгы үдө кылып ундурган турар «К-700» деп тракторларын солугур умурлуг. Совет кездэ ажал-агынын механизастарына болгаш интенсификастарына, чер ажалын техниктиг нуулу-туралын улам көндүрөнгө он-он муң «Кировецтер» чугула ролдуу болган. «К-700» дээр тракторларын даштын чурт-тарда баш дика хереглөп турар.

ДАЙЫНЧЫ ЗВЕНОЛАРНЫ БИЛДИЛИГ УДУРТУР

Кичиөнгөйи салып турар. Хамыктын мурунда бригадалар организациаларынын секретарларын, партбөлүк организациаларын ички ажалын, оларын өрөдөлгөни организациаларын болгаш парткомнар боттарынын бир чугула сорулгаам деп санап турар. Партия өгө организациаларын секретарларын доктаамал өрөдөлгөни райком чорудуп турар. Ол ишкан чыл саанында-ла оларын 8—9 саныларын өрттирер турар. Бизде партиянын бригадалар организациаларын секретарларын, партбөлүк организациаларын киирштирер келген.

Нинти-биле районда совхозтарын парткомнарда партиянын 30 бригадалар организациалары болгаш партбөлүктөр бар. Оларын күндүндө турар 370 ажал коммунистерин 80 хире хуузу шуут-ла материалдык бүдүрүлгө хара тугутунан. Коммунистерин бүдүрүлгөни кол-кол участоктарында таарыштыр тургускан, план болгаш социалистик күндөлгөлөр күндөлирин оларын харысалгаам бедиктеги күн-ажалдык кол-коллективтерге партиянын салдарын күнөөлөдүн.

Бригада организациаларында коммунистерин хөй нурууу мал ажалдык болганда, бо ажалда оларын башкарыкчы ролуну ажал-биле чамдык экижелегер барын салгырайлар баштык турар. Эркин чылын денелди-биле алырга, районун ажал-агылыгында сут, элт, дуга бүдүрө-көндүрөнгө район куру-неге дук садар чыл планын аягует айда-ла ажал күндөли-кен. Сут, элт садарын план-

«СЭКП-ния Барык-Хемчик» райкомунун бүдүрүлгөни барымдалааш, партиянын бригадалар организациаларына дууртулаганын дугайы. «Ден-Терезия» совхозтун Топ сурунда ажал-ишчилер ортузунга партиянын болгаш чагактын политикаын ханымы-биле тайыбырал, оларын боттандыр даш күжө-инишкенин ажалды чорудуп, унут аяк коллективке партиянын салдарын күнөөлөдүн турар болганда оларнын рөлү болгаш харысалгаам аажок унут.

Даандырган ажал-херекке харысалгаам бедик сорулга-биле партбөлүктөр, бригадалар организациаларын совхозтарын парткомнардын удуруту турарын дугайында өчөттөрүн СЭКП райкомунун бюрозунга сөөлү чымдарда доктаамал дыйнап келген. Оон-биле кези бригадалар организациаларын секретарларын ичелетини база дыйнап турар. Чижэ, «Барык» совхозта Хонселен салгырайлар парторганизациаларын ажалын дугайы», ол-ла ажал-агылыгы «Бижикити-Хал» сут-бардан фермазынын коллективинин үдөгөдүн корум-чурум дээр эргелекенин дугайы», «Большевик» совхозта

тизи-биле бригада багай өвөс чоругула болуп, түрүр 100 хойга оонаштыр бо чылын 95 хураганын алган. Эш Оржак болу чүстөн—110 хураганын, хой бүрүзүндө 2,4 дукту кыргып алган. Бо дег эки ажалдык өскө-даа партбөлүктөр бар.

«СЭКП-ния Барык-Хемчик» райкомунун бүдүрүлгөни барымдалааш, партиянын бригадалар организациаларына дууртулаганын дугайы. «Ден-Терезия» совхозтун Топ сурунда ажал-ишчилер ортузунга партиянын болгаш чагактын политикаын ханымы-биле тайыбырал, оларын боттандыр даш күжө-инишкенин ажалды чорудуп, унут аяк коллективке партиянын салдарын күнөөлөдүн турар болганда оларнын рөлү болгаш харысалгаам аажок унут.

Чоокта чаа эркилдеп өчөт-сонгудалык хурадаларга болгаш коммунистерин саналарын болгаш сумелерин амдыралга боттандыр талазы-биле хемчегерин ажалды кылып, оларын боттандыр дээр ажалдарын эргелер турар.

ШЫНГА ЧАГАЯЛАР

СМИНАР-ХУРАЛГА

Бай-Тайга районун «Бай-Тал» совхозка ажал сакман-диктерин семинар-хуралы болган.

«Хөй ажалы — ажалдарын шалычы херэ» деп бедиканы ВЛКСМ обкомунун бири секретары А. Ромашов, «1974 чылдын түнөөдөрү болгаш кези чылда сорулга-лар дугайында» ичелетки сов-

хозтун директору С. Байыс-оол кылган.

Совхозтун «кол зоотехниги О. Тарган, райкускомнун кездэ ажал-агыл эргелединин кол зоотехниги П. Саая олар сакмандиктеринин хүлээлгөдөрүн болгаш кышкы үдө чаш малды ажаап өстүреринин талазы-биле ажалдык сумелерин чымланганга берген.

Н. ХЕРТЕН.

УЧИЛИЩЕДЕ

Электроникчилер, септеки-слесарьлар дээр өөн-даа өскө мергежилдерин Ан-Довурантын профтехучилищезинге ажалы оолдар болгаш кыстар өөрөкчү ап турар. Тываның дагдуу өлөтүрүлгө ажалдар бедик мергежилди ажалынын өн өөредиге чери каш чыл улаштыр белеткеп илген. Ында боттарынын башкылар турар эртемни эки билер башкылар болгаш мастерлер хөй.

Бо чурукта ичелээ эртемни турар коммунист Александр Александров Гмызов бедик мергежилди башкыларын бир-разды. Эки ажалы дээр өн республиканың Хундулал сакман-диктеринин.

Н. КАРА-ООДУН фотозү.

ЧАА ТУДУГ

Эагес-Алсы сут шалдан бээр республиканың үдөгүлүгү черлеринин бирөөн бооп келген. Оон чогулга ажалдан турган хөмүр-дай шахтазын халган-даа болза, сурунун үдөгүлүгү, тууду-биле халыктын амдыралы соксаваан. Ий-бир чыл эртерге оон чогулга тууду материалдарын бүдүрүп удуру бүдүрүлгө ажалдан өгөдөр.

Бо хүндөрдө оон чор-кавы-зында база бир чугула тууду тугутуруп турар. Республи-

каны барын талак районны-рыче телевидение дамчыла-ган уламчыларын халдырар нарын тугутуру кылып турар. Ында В. И. Маркине удуру-кан туудукулар бригадалык оон бо айын төнчүлөдөр ажалгага киирер дээр шалыктын ажалдан турар.

Тудукулардан дашкылар К. Ойн, В. Апаньин, В. Мон-гуш бедик бүдүрүлгө ажалдан турарлар.

Б. ЧОРА.

ЗВЕНОНУҢ АЖЫЛЫ

Өвүр районда «Коммунисттик өркү» колхозтун де-вискаторине хар чуга. Ажал-агылда кыштагашкы организациы өрттирер турар. Колхозта коммунист Ховалыг Сам-

былдайга удурукан сес кичи составтын тудукулар звенозу Хам-Лытын хөйжү бригадалыкын Тей-Аралында мун баш хөй кирер чак кажаанын ту-дун хуусазынын бетик-

де ажилдага киирер, бүрү дооскан хүлээткен. Анаа Ховалыг Бауу, Монгуш Кы-дат-оол, Сат Хунай-оол, Куу-лар Сары-оол болгаш өскөлөр

Тудуку звено ам Шивили-ния Узун-Өй-Алсында 800 баш хөй кирер кажаанын туду-п эгелей берген.

М. ХУНАЙ.

ДАГДЫНЧЫЛАРЫНЫ

Күш-ажылы, амдырал-чурталгага байлак дуржугалык хоочуннар Чөөн-Хемчиктин күш-ажылы кол-лективтеринде өвөс өвөс. Оларын күлөт-соруу аммак-чын, СССР-ин Дээди Советинин депутаты Монгуш Адам-кыс олар тилекчилер болган. Ажал өскөни мергежилге, сагыла-чурумга өөредир херек телетип удуру-хуузу киирер турар өскө-даа дагды-ныкчылар бүдүрүлгө кол-лективтеринде өвөс өвөс. Чижэ, «СЭКП-ния ХХII съездинин совхозта Х. Ш. Очур-оол, «Ис-кэр» совхозта С. К. Севек-Доржу, районун Култура ба-жыныгы Б. Ч. Дамдын, көпчү-көзү № 463 мехколхозда Х. С. Чингиз-Доржу, «Чыра-Базы» совхозта Социалистик Күш-ажылы Маамыр М. Д. Чола болгаш өскө-даа өштерин оларга хамаарыштырар болур.

Дагдыныкчы Монгуш Адам-кыс Сама-Байыровича удуру-кан коммунист күш-ажылы комсомолчу-аммактар фер-мазы бо чыгы алган хүлээл-генин ий ай бурунгаар кү-сеткен, чыл төнчүзүнге чедир 40 тоннадан өвөс өвөс сутту лемей саарын хүлээнген. Оол-за фермада дуржугалык хоочун сааны, коммунист Ондар Дүктүг ажал кыстарын өан-

хөйжү бригадалык дагдынык-чы, Социалистик Күш-ажылы Маамыр Оржак Дам-Дамчыл, «СЭКП-ния ХХII съездинин» совхозтун Доржу сут-баран фермазынын эргелек-чин, СССР-ин Дээди Советинин депутаты Монгуш Адам-кыс олар тилекчилер болган. Ажал өскөни мергежилге, сагыла-чурумга өөредир херек телетип удуру-хуузу киирер турар өскө-даа дагды-ныкчылар бүдүрүлгө кол-лективтеринде өвөс өвөс. Чижэ, «СЭКП-ния ХХII съездинин совхозта Х. Ш. Очур-оол, «Ис-кэр» совхозта С. К. Севек-Доржу, районун Култура ба-жыныгы Б. Ч. Дамдын, көпчү-көзү № 463 мехколхозда Х. С. Чингиз-Доржу, «Чыра-Базы» совхозта Социалистик Күш-ажылы Маамыр М. Д. Чола болгаш өскө-даа өштерин оларга хамаарыштырар болур.

«К-701»-ниң тургузуу элэн нарын-даа болза, оң тек-никтиг башкарылгасы дика бөдүүнчөн, оңу чөлөкчүлөрү база белең. Ол ишкан мурундагы ындыг тракторларга бо-ларга, өң бир элт күжү хире шыдалыга-ла чүүл-бүрү ма-териалдары 11 килограммын өвөс чарыгаары база улуг умур-дузалык бооп турар.

Чаа тракторну чаарткан чорун улус ажал-агынын аңгы-аңгы ажалдарына ажалгаттынар ындыг ажал-бүрү хевирлиг машиналарын кылар органы база өрттир турар. Чаа трактор 30 ажал «мергежилди» болур. Анаа туснай дерилгелерин болгаш аргаттарын комуп алырга, ол бульвостер, хар аштакчыны, чүдүрүмчү, хөзүн арылгычы-даа бооп болур. Оң-биле өскө-даа хөй чүүл ажалдарын кылар аргалыг. ЧУРУНГА: «Чаа «К-701» трактор шенелдесе.

А. СТЕЛМАХТЫН фотозү.

ДУРЖУЛГА СОЛУШКАН

Нинтинин малын хур кыш ажалдар талазы-биле ажалдар «Хемчик» совхозта эки тургу-туган. Малды хемгереринин, ажал-бүрү аарылардан өмнө-ринин болгаш малга чөм белеткөөр талазы-биле өвөс өвөс мурунчак дуржуга олар-да өштерер. Кожаны совхозта кыштагашкы байдалын, оларда бар арга-дуржуганы өөрөкчү көр дээр бо совхоз-ка Барык-Хемчик районун совхозтар удуручуларынын, мал ажалын тускай эртем-чилеринин, «салгылар, бри-гадалар эргелекчилеринин» база чамдык малчыларын кат-тышкан семинарын чоокта чаа манаа организастап өрттирген.

Семинарнын киржикчилерин-ге «Хемчик» совхозтун дирек-тор О. Д. Сарылар кыштагаш-кынын байдалын дугайын сонутуракан. Оң соонда мал-чыларнын амдырал-чурту-галымын, ажал-иңи-биле та-ныштырган.

КАЖАДА ОҢГАЧА. Мал суттар суг кудар онгачалар-ны бо совхозтун малчыларын мурунку чылдарда даштыга тургузуу, оңу чыгылап турган болза, ам аларын хөй кажа-ларын иштинде бир ажалы-ка тургузуу, иңди чыгылаш.

Онгачага чыгы суг тускай херексел дмчыштыр көр. Мынчаар кылып алганда иңди суг белең докмас, хөй ургучу чыгы суг ижер. «Хемчик» совхозтун малчыларын үдөгүлү-биле суг кудар онгачаларына нажаа иштинге тургу-зуу, чыгылап алырга ажал-ды дээр семинарнын кир-жикчилер көргөн.

ЧЕМГЕРИЛГЕ ШӨЛҮ. Сов-хоз келер чылдын бир кват-талында күрүнге садар мы-лыстыг бода малын агылап үскен болгаш оларга мал чем-герер тускай шөл кылгаш, чем-герер деспилерин, суг кудар онгачаларын четчирер-биле кылган. Малды тускай район-дык чемгерин, иңг сугту, чымчаккан сапы, сикозту бе-рип турар. Шөлдүн девискээри ары-сылыг. Дусту тускай дес-пилдерге салган. Азырада мал-дын денени хун-бүрү өзүп ту-рар.

МАЛ ЧЕМГЕРЕР ЦЕХ. Бо совхоз районун өскө ажал-агылыларын бир дугаарында мал чени белеткөөр цехти ажалгат өгөдөр. Иңдыг ийи цехти төп суг-баран ферма-зында тургускан. Мында са-паны, сикозту болгаш өскө-даа

чылдык мергежилге өөредир иденпейлэг киржиң тус-кар.

Ажал-агыларда, бүдүрүлгө, албан организациа черлеринде партия, комсомол, профивел-организациалары аммактарын күш-ажылыга, ремонсчү чаң-чыларга киржидеринин бо хевиринче улуг кичөөлгөй са-лып турар-даа, чамдык кол-лективтерде бо ажалды өрөкчө-лөөр чоруктар бар. «Сут-Хөл», «Чыра-Базы», «Тыва» сов-хозтарда, «Сельхозтехника-ны» автобаазында, Каа-Хемнин хөмүр-деш районун Чалаана участогунда хоочун-нар чөвүлөдөрү өзү барымдал-лап тургустунан боордан баш-ла, херек кырында ажал чо-рутпай турар.

Ажал ишчилерин телетип болурунга, оларын ажалын аңгынын, колхозчу таразы-ларын өзүлүк салгалчылар кылдыр белеткөөргө дөштик салдарын чедир турар муру-нчак дагдыныкчыларын дур-жугалык пропагандалары ам-даа куду денелде турарын селтүү киржикчилер денел-дөөнөр. Мурунчак саанын До-лума Бара-Сал, 125 тонна та-рал ажааган комбайнер Көвөй-оол Куулар, чус хойдан 123 хураганнарын ап өстүргөн, аммактарын хөй ажалынга киирштиреринин эгелекчиле-

ри Ондар Ажал-Хөдөрүн, «Сель-хозтехника» салгырында муру-нчак чөлөкчү Владимир Ан-щипкий болгаш оон-даа өскө ажал ажал-ишчилерин күш-ажылы чедикчилерин, хөй-иниң ажал-хөзөрүн дуга-йында пропаганда ажалын чү-ге чорутуп болбоза? Бо тала-зы-биле көскү агитация чер-лерде ховар, Күш-ажылы болгаш дайынчү хоочуннары-биле журамылгалар, бир-ле дугаарында ажал киирер тур-ар ажалын аммактарга ту-раскалган кезгелерин өртти-рер ам-даа чамды болбаанын селтүү киржикчилер айт-кан.

Районун дагдыныкчылар селдунга Тыва АССР-ин кул-туралынын алдарык ажалдык чымызы Б. Ч. Дамдын, Социали-стик Күш-ажылы Маамыр Ой-хуулар: О. Ч. Дам-Дамчыл, М. Д. Чола, СССР-ин Дээди Советинин депутаты сааны М. С. Адам-кыс, СЭКП Чөөн-Хемчик райкомунун бири секретары Н. С. Бойду болгаш өскө-даа өштер санал-өвады берген. Олар ажал салгалды кичикчилеринге бо чугула шимчөөкчөдө чедикчилерин денелдештирген, четтестерин айткаш, оңу чайладыры-ның тодаргай аргаларын сумел-дөөнөр.

М. СЕВЕН.

СОВЕТ-ФРАНЦУЗ КАДЫ КЫЛГАН ДЫҢНАДЫГ

(Уланчызы, Эгеиз 1-ги артында).

ССРЭ болгаш Франция Батыштан Нацизмдин организацияларын тургузуучу-кеңешчилери болганда, оон эки-сорулгаларына болгаш Уставын принциптерине шынчы болушун, тайбын болгаш делегейге айып чок жорукту тургузар талазы-биле ол организация онаашып турар ролду, чугулазын баян кылат. Бүгүнүшүнүктү кылып көргөн база шынчы аялдерге үндөлтүнгөн, бодуну бүгү-дө улуу учур-дуулазын камга-лап турар КНО-нун Уставына боттарынын хамаарылазын өлөр база-ла баян кылат.

ССРЭ биле Франциянын арасына ийн талазын харылаа-ларын хөгжүдериин эң чугу-дунда учур-дуулазын дуга-йын талазын база катан ме-деглөп. Олар, эң мынча, делегей айтырылганын та-лазы-биле доктаамал консуль-тацианы кылып дээрин оңал-лап айтканын, мындг көйү-бө-төшүлүктү бүгү деңгээлге, эң мынча, бедик деңгээлге кылып, арттыр чорук совет-француз кады ажылдажыл-ган доктаамал кезең болу-рун медеглөп. Оон-биле кады СЭКП ТК-нын Чингине секретары болгаш Франция-нын Президентини олар-нын аялчы учуражышынын ССРЭ биле Франция-нын арасына дипломатия-лык харылаанын тургузуу-нун бээр 50 чымы-биле кап-сыражып турарын медег-лөп.

Ийн чурт арасына харыл-

лааларын боттуп үндөшү-нүнүн бирээни болуп эконо-мика талазы-биле харылаа-ларын чугулажыгыны өлөз ки-чөөгөй салганнар. 1970—1974 чылдарын үенде ба-раан саарылажыгынын көвүдө-нүн, беш чыл дургузунда ийн чурт арасына садыг-ла-жымынын ийн катан ул-гатканын сеткил ханыш-кымын талазын база илерет-көн. Экономика болгаш үлө-түрү талазы-биле совет-француз кады ажылдажылганын ханы-лаарынын дугайында 10 чыл хуусалыг кылдыр 1973 чыл-дын июль 10-да Москвага ат салгал программаны бу-гузар экономика болгаш үлө-түр талазы-биле кады ажыл-дажыла тургузулуп турар. Олар оң улуг учур-дуу-лазын база катан медеглөп. Ол программаны боттандыр-гө, үлөтүрге кады ажылдажылганын талазы-биле үлөтү хөгжүдериин керээ-лери ийн чурт арасына чарган.

Кайы-даа талага ажыктыг кады ажылдажылганын бы-жылгап, ханылаарын ханы-р төлөдө, СЭКП ТК-нын Чингине секретары биле Франциянын Президентини 1975—1979 чылдар дургу-зунда экономиктиг кады ажылдажылганын дугайында ду-гуружуга 1974 чылды де-кабрь 6-да ат салганнар. Та-лазын ол дугуружуганы чугу-дунда учур-дуулазын деп көрүп турар.

Ол-ла чурт төздү дугайында дугуружуга ат база салган. Ол келер беш чылда боттан-дыр чорудар журутук эконо-миктиг кады ажылдажылга-

нын чугула-чугула төлөвиле-дери ашка-биле ханыларын көрүп турар. Талазын ССРЭ биле Фран-циянын арасына экономика талазы-биле эки перспектив-лар ажиттүнганын идеге-вишан, мындг харылаа-ларын моон-даа сөнгөп калбартып, хөгжүдериин шынчиранин илереткен, чокчу чылдарда совет-француз садыг саярыла-зын улам көвүдөдериин сору-тулгазын айтканын. Талазын келер беш чылда бараан саар-ылазын өрткөн беш чыл үенде турганына деңгээр-ге, оон ийн катан улгатырар болган ону чыл улгатырар боттарынын бүгү чугула үлө-дери кылып, а ол ишкан ийн чурт арасына деңгээлдегиди садыг солчушунунарын ханы-лар деп шынчиранин.

ССРЭ биле Франциянын арасына үлөтүрүгү кады ажылдажылганын кол-кол төлөвиле-дери ханыш-кымын чугулажып көргөн, а ол ишкан энергия бараанынын садыг болурунун аргаларын айтканын, талазын, кады ажылдажылганын чаа төлө-виле-дери боттандыр чоруда-рына ийн кылырын дугу-рушкан. Ол-ла сорула-биле экономика болгаш үлөтүр та-лазы-биле ол чыл хуусалыг совет-француз кады ажылда-жылганын программанын хамаарыштыр ийн чурт ара-зына дугуружуганын прото-колга ат салган. 1980 чыл-дар дугуружуга ат 4 мил-лиард кубометр газын ийн-биле бөрип хандырар тө-лөдө, немелее бөйдүс газын ССРЭ-нин Францияга бөри-

ни дугайында, а ол ишкан чогуту француз дериг-херек-селдерин ССРЭ-же чорудары-нын дугайында дугуружула-га ат салганын сеткил ханы-шкымын-биле медеглөп. Ийн улуг керээ-лери — Фран-циядан ССРЭ-ге газ дамчылар хоораларын бөриинч дуга-йында болгаш ССРЭ-ге маг-ниттиг хөдөдериинчериин ту-дурларын дугайында керээ-лери чарыгына чөпсөрежилге-рин сонугурадыг организаци-яларын арасына база чедир алган.

Дой-дууракты болгаш алья-нсийин казып, бугулар тала-зы-биле комплексин төлөвиле-дери үндөшкөн, ССРЭ-ге ту-дуп, тургузарына француз фирмаларын киржири дон ишкан мындг совет-француз кады ажылдажылганын чаа-чаа төлөвиле-дери боттанды-рынын чугулазын СЭКП ТК-нын Чингине секретары болгаш Франциянын Прези-дентини медеглөп. Ол дуга-йында протоколга сонугура-дыг талазын ат салган. Дугу-ружуга үндөшкөн, ССРЭ-ге ажыктыг казымал байлестар-ды чедери, нефтин болгаш газын мингээл азынча, атомун энергетикага, оон-биле кады атомун реакторларын кылып үндүрү талазы-биле кады ажылдажылганын, ССРЭ-ге нефть болжаарынын, химиянын, нефть-химиянын, чик болгаш аш-чөм үлөтү-рүгү, а ол ишкан электрону-гү техниканын бугуруга чедери турарына ажылаар комплексин дериг-херек-сел-дери бугулар кады ажылда-жылганын кылып болуру ол тө-

лөвиле-дере база тамаар-жыр. Оон-биле кады Фран-цияда үлөтүр чедериин бөри-ни калбартырын чугу-лазын база оңалган медег-лөп. Беседалар үенде ийн чурт арасына культура та-лазы-биле солчушугуна кады ажылдажылганын дугайында ханы санал-онал солчушугу-ну болган. Францияга орус тымы болгаш ССРЭ-ге фран-цуз тымын банкыларын кал-бартырын, а ол ишкан өрткөн талазы-биле солчушугу-нун дугайында амгы үедө күш-түт бооп турар программалар-нын оңа учур-дуулазын ийн тала медеглөп.

Талазын ССРЭ биле Фран-циянын арасына кады ажыл-дажылганын принциптери дугуруга боттандырышан, ийн талазын культуруг солчушугу-нун улуг калбартырыме дөмө чүткүдүгүнүн дугайын медеглөп. Культура талазы-биле кады ажылдажылганын каттышкан совет-француз док-таамал комиссиязын келер ийн чылда кайы-даа талага сонугу-радыг кады солчушугунуну культура программанын ажыл-дап кылып. Ол комиссиянын сессиязын бо чылдын декабрь 11—12 хүнеринде Париже бооп өртөр.

Эртем-техниктиг кады ажылдажылганын улуг хөгжү-дери чугула учур-дуулазын деп талазын көрүп турарын баян-кып. 1966 чылдын июнь 30-де совет-француз дугуружугаларын болгаш он чыл дургузунда өрткөн болгаш техника талазы-биле кады

ажылдажылганын ханылаары-нын дугайында 1973 чылдын июль 27-де программанын бузулар солчушугуну азы кады ажылдажылганын-даа эр-темин үндөшүн база практи-ка-даа талазы-биле чугула азыраарына боттандырын чо-рудар. Ол бүгү колдуунда-ла үлөтүр талазы-биле кады ажылдажылгаже улганган бо-жуну журутук. Маңаа хөдөш-түр энергетика айтырыла-рынче, оон-биле кады атом-нун энергетикаже, бедик энер-гия, физикалык, саналга машиналарын ажылдаарыне, көсмөстө, океанологияже, долгандыр турар бөйдүс чугу-лариче, медицинаже өмөз кичээлгеи салыр журутук.

Ийн чуртуну чөпсөстиг күштеринин төлөвиле-дериин аян-чорук кылып, сол-чуртун тургузуучулар деп тала-лар санал турар. СЭКП ТК-нын Чингине се-кретары биле Франциянын Президентини санал-онал со-лчушугуна болгаш бөедэ-ларын эң-найырачыл бай-рында болгаш өөрдериинче чөпсөстиг эң шынчыл чылдарынын эрөөсүн чугу-лазын, чогадыгыч интелекту-альдын кун-ажылыг док-таамал-биле харылаанын ханылаарын, ийн-биле-биле ажылдажылганын үлөтүрүгү улуг бөдөрүн чугулазын.

Парижтин Карел область-организациянын активинин Петроавденте болгаш ху-раалына обком секретары М. Х. Нгурун илеткее чыган. Партия эге организаци-яларын ажыл-чорудууга улуг ажыл-агыйнын сору-галарын шынчиранин бугу-дунда чыгып.

ИДЕОЛОГИЯ КАДРАРЫ-БИЛЕ АЖЫЛДААРЫНЧЕ — ХҮН БҮРҮДЕ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

«Белорусиянын партия ор-ганизациясында идеология кадрларын шылды азыр бол-гаш кичээлдер талазы-биле ажылдап дугайында» СЭКП ТК-нын доктаамал ресублика-ларын, областтарын партия активинин хуралдарында улуг кичээлгеи чугула-жып турар.

СЭКП ТК-нын доктаамал күссөдир талазы-биле партия организациаларын сору-галарын дугайында ийн-биле Соузу-Осетин обкомунун секретары А. Г. Кучков Ор-джоникидзе болгаш хуралга илеткее чыган.

Соузу-Осетинин партия ор-ганизацияларын позитивтиг ажылдап чүдү-бүр хандыра-рын аялгалап турар деп үе-де медеглөп. Мынчагы эр-теминде, журналистерге, чогадычыларга, артистер бол-ган культура-чырыдышынын ажылдажылганын организаци-ял берген теоретиктиг семинарлар азынч сургалып апарган. Коммунистер иде-ология кадрларын шылды азы-рында болгаш өөрдериинче чөпсөстиг эң шынчыл чылдарынын эрөөсүн чугу-лазын, чогадыгыч интелекту-альдын кун-ажылыг док-таамал-биле харылаанын ханылаарын, ийн-биле-биле ажылдажылганын үлөтүрүгү улуг бөдөрүн чугулазын.

СЭКП ТК-нын доктаамал күссөдир талазы-биле Кабар-дин-Балкар АССР-ин партия организациаларын сору-галарын дугайында ресублика-ларын партия активинин хура-лында партиянын область ком-итетинин бирги секретары Т. К. Маданбаев илеткее чыган.

Бүгү хуралдарын киржи-келер «Белорусиянын партия организациаларында идеология кадрларын шылды азыр болгаш кичээлдер талазы-биле ажылдап дугайында» СЭКП ТК-нын доктаамал чугуудат деп көргөн.

рүгү-биле чыгырткан. Партия документи-леринин солаан соода-ук организациаларын дайыч аргалык улгатын болгаш быжыккан. Беш чылдын дөр-тү чыл чедиктиг доо-стук турар. Республиканын үлөтүрү оң аялдарын шылды азыр бээр 20 мил-лион рубльдин продукцияны бугурун үндүргөн. Ол чедик-тинерин тургузуушунда улуг идеяны ажылдап түлө-дөп болган. Ол аялгыт баян 40-мун активисттерин шыр-тирп илеткен деп, илеткее медеглөп.

Саратов областтыг партия организациаларын актив хура-лында партия обкомунун секретары В. А. Родионов илеткее чыган. Беш чыл планларын күссөстиг турар хандырамы дон медеглөп идеология ажылдажылганын улуг улуг-хууру ийн-биле ол медеглөп. Илеткее болгаш санал берген идеология аял-чорудууганын чаа-чаа арга, хандырамын түшүн чугулазын.

СЭКП ТК-нын доктаамал күссөдир талазы-биле Кабар-дин-Балкар АССР-ин партия организациаларын сору-галарын дугайында ресублика-ларын партия активинин хура-лында партиянын область ком-итетинин бирги секретары Т. К. Маданбаев илеткее чыган.

Бүгү хуралдарын киржи-келер «Белорусиянын партия организациаларында идеология кадрларын шылды азыр болгаш кичээлдер талазы-биле ажылдап дугайында» СЭКП ТК-нын доктаамал чугуудат деп көргөн.

Хөй уругларлыг иелерни „Иенин алдары“ орден-биле болгаш „Иенин медалы“ медаль-биле шаннаар дугайында Тыва АССР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун Чарлыы

(Уланчызы, Эгеиз № 287 «Шылда»). ССРЭ-нин Дээди Сөвединин Президиумунун өмүзүнүн шаңнаары болгаш:

КАА-ХЕМ РАЙОН Ады уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Нанай Корбуева Салчак-Суг-Бажм суурда өг-бүлө ээзи. Светлана Байыр-ооловна Седян-Бай-Сөт суурда өг-бүлө ээзи. Прасковья Петроовна Фунтикова — Сариг-Сеп суурда өг-бүлө ээзи. Агарма Доспановна Хепчи-Суг-Бажм суурда өг-бүлө ээзи.

Күсма Давазиевна Холдуй — «Коммунистче орук» колхозтун колхозчусу. Беш уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Доскудай Эренчинова Ак-«Ленин орук» совхозтун ажылчыны. Лидия Михайловна Екет-Бай-Сөт суурда өг-бүлө ээзи. Күскулей Салбаева Салчак — «Ленин орук» совхозтун ажылчыны. Анай Соозуровна Хертек — Кундустуг суурда өг-бүлө ээзи.

МОҢГУН-ТАВГА РАЙОН Тос уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Анай Мацойовна Мадрай — «Мөгөн-Бүрөн» колхозтун колхозчусу. Сес уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Керттик-Кара Сундуковна Иргит — «Малчы» колхозтун колхозчусу. Чеди уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Шойгу Тасовна Иргит — «Малчы» колхозтун колхозчусу. Иргит Каксаповна Көк — «Малчы» колхозтун колхозчусу. Борбак-Кара Шуугууровна Молдурга — Мугур-Аксы суурда өг-бүлө ээзи.

ӨВҮР РАЙОН Тос уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Калдар Анаар-ооловна Сага — Садыктын улустук эмне-ленин повары. Керттик-оол Тас-ооловна Хо-валык — Солгур ортукмак шко-лянын балыкчы. Барыцмаа Монгушовна Ый-маа — «Торгалыг» совхозтун ажылчыны.

Чеди уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Өлчей Дахпаповна Борбаан-д — «Кызыл туз» колхозтун колхозчусу. Бичир Ортеповна Монгуш — Солгур кезең магазинин ажылчыны.

Ады уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

«Чекч Монгушовна Кочук-пан — Солдурда урулар ясы-дангыч ажылчыны. Ниярига Качыровна Куу-лар — Солдурда кино четкизи-нин каспирин. Сембин Дендүк-ооловна Куу-лар — «Коммунистче орук» колхозтун колхозчусу. Күнсөлмаа Ланазовна Мон-гуш — «Коммунистче орук» колхозтун колхозчусу. Ундургу Чымбаева Монгуш — «Коммунистче орук» колхоз-тун колхозчусу. Дина Айчы-ооловна Ондар Солдурда харылаа салбыры-нын почталыон. Ракса Кара-Саловна Ооржак — «Коммунистче орук» колхоз-тун колхозчусу. Татьяна Кулшорона Сат — Солдурда Тултурда бажмын-нын директору. Пинер Мээдир-ооловна Сат — «Торгалыг» совхозтун ажыл-чыны.

Жея Натпиевна Тюлюш — «Торгалыг» совхозтун ажыл-чыны. Беш уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Сувак Конгаржыковна Бор-бакова — «Торгалыг» улустук эмне-ленин ажылчыны. Шагар Тюлюшовна Докпуг-Торгалыг суурда өг-бүлө ээзи. Дудушей Мадыровна Кенес-оол — «Коммунистче орук» колхозтун колхозчусу. Светлана Давазиевна Тюлюш — «Торгалыг» совхозтун ажыл-чыны.

БИИ-ХЕМ РАЙОН Тос уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Эниккен Эрин-ооловна Дю-люш — Туран хураалы өг-бү-лө ээзи. Мария Васильевна Хо-ваамы — «Кызыл тараачы» совхоз-тун колхозчусу.

Чеди уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Барымаа Чугуртасовна Он-дар — «Кызыл тараачы» совхоз-тун колхозчусу. Сапуг-оол Шойзуруовна Ооржак — «Өкө» совхозтун ажылчыны. Евдокия Васильевна Самчат — Хүт суурда өг-бүлө ээзи.

Ады уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Карак-кыс Андереяна Кечка-оол — «Кызыл тараачы» совхоз-тун ажылчыны. Карак-кыс Лопсиковна Лоп-сан — «Саян» совхозтун ажыл-чыны. Натпиг Байраковна Серен-тик — «Саян» совхозтун ажыл-чыны.

Адын-кыс Пиудуховна Чаш-оолова — «Өкө» совхозтун ажылчыны. Барыра Маадыевна Чуу-дун — Туран хураалы өг-бүлө ээзи.

Беш уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Болау Оюновна Домпун — Ээрбек суурда өг-бүлө ээзи. Ракса Сариг-ооловна Там-биева — «Саян» совхозтун ажылчыны. Адын-кыс Очуровна Чо-лак-оол — «Кызыл тараачы» совхоз-тун ажылчыны.

ТАНДЫ РАЙОН Тос уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Биче-кыс Назым-ооловна Ондар — «Тийелте» совхоз-тун ажылчыны. Сес уругун божаан болгаш кижизиккен иелерни «ИЕНИН АЛДАРЫ» ОРДЕННИН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

Тукужук Порекеевна Мон-гуш — ССРЭ-нин 50 чылды ат-тыг совхозтун ажылчыны. Александр Кок-ооловна Он-дар — Тока аттыг совхозтун ажылчыны. Соскар Солдатовна Ондар — «Тийелте» совхозтун ажыл-чыны.

ДЕЛЕГЕЙ ХҮННЕРДЕ

В. ЖИСКАР Д'ЭСТЭННИН МЕДЕГЛЕЛИ

ПАРИЖ. (СЭТА). Франция-нын президентини В. Жиска-р д'Эстан француз радио болгаш телевидение дамчыштыр СЭКП ТК-нын Чингине секретары Л. И. Брежнев-биле чугула-жымышканынын дугайында медеглөп кылган.

Бистер кайы-даа талага со-нуугадыг бүгү айтырылган нын, тодарагыларга Франция биле Совет Эвелединин ара-зына ийн талазын харылаа-ларын айтырылган, оон-биле кады бистин ийн чуртка хамаарышкан делегейин чугу-ла айтырылганын Л. И.

Брежнев-биле кады чугула-жып көрдүсө, бо бүгү айты-рылганын талазы-биле дугуру-жуганын чедир алган бис деп, ол чугулазын.

Ийн талага сонугурадыг айтырылганын талазы-биле фран-цуз-совет экономиктиг кады ажылдажылганын улам хөгжү-дери колдандыр айтканын ду-гуржуугага ат салган. Капитал салышканынын улуг төлөвиле-дери, ян илде-лик калыпта дериг-херек-сел-дери садып алыры-биле Со-вет Эвелединин Францияны бөри чүтүгүг чыгып.

НИКОЗИЯ: СЭТА-нын көр. А. Богомазын дамчытканы: Киприон президентин архие-пископ Макариос Афиндан түскөй самолёт-биле Никози-ага чед берген.

Бо чылдын июль 15-тин шериг үймөшүнүн уруундан барык беш ай дургузунда да-штыкка турар учурга тавар-шыканынын соода, Мака-риостун Төрсөн черинде эң чанын келгени өл-дүр.

Киприн улугу президенти байырлы-биле, чыгып уткун хуурап алганнар.

Кипр Республиканын прези-дентинин эң чанын келгени — политика талазы-биле улуг

дугайын чугулажып көргөн бис. Бистер газ болгаш нефть талазы-биле кады ажылда-жылга кылырын база көрү-вүс.

Ол ишкан делегейин эң чугу-ла айтырылганын, деле-гейге тайбынчы болгаш Европада айып чок чорут-кун, Чоокку Чөөн чүктө байдалын дугайында айты-рылганын база чугула-жып көргөн бис. Делегейин ол райондарында байдалы ды-кз тодарагы, ханымы-биле көр-дүсө деп, В. Жиска-р д'Эстан чугулазын.

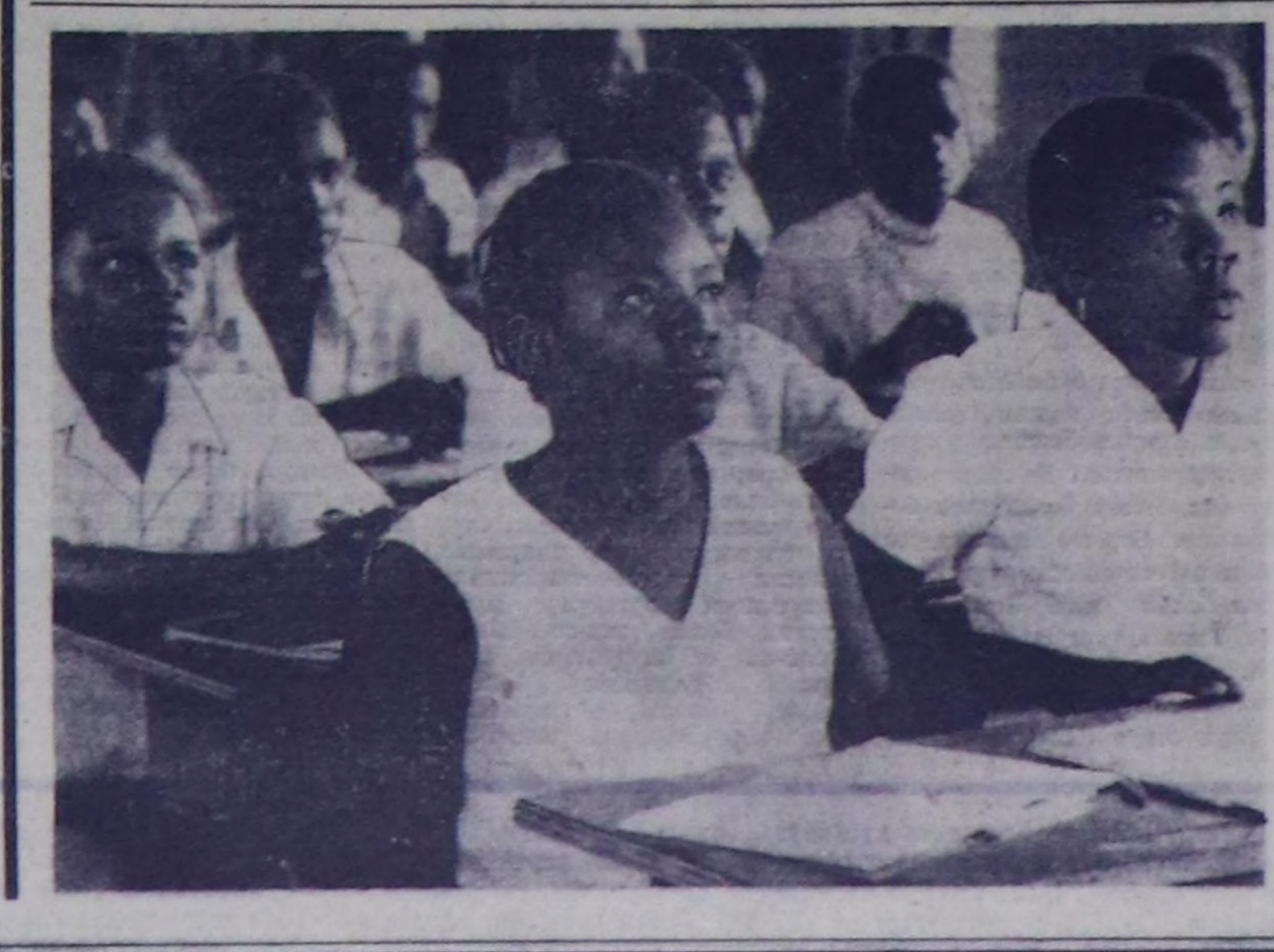
Макариостун эң чана бер-генни кипр айтырынын шын-чылы, тайбын болгаш демо-краттыг өзү-биле шынчиранин дөш демиселге патриот-тут бүгү күштерин каттышты-рар журутук деп, кипри-лерин хөй неши санал турар. Ол дугайы бүгү политиктиг партиаларын болгаш масса-лыг организациаларын маңа хөдөшкөн дымнадыла-рында база медеглөдериинден бидинни турар.

Штаутер болгаш Совет Эвиле-ди эвес, харын-даа ГФР иш-кан, өскө-даа чурттар база-ла сеткил ханын турар дээринге кандыг-даа чыганын меде-чек деп, Г. Шмидт чугу-лаан. Ол дөргө, бадалды чо-гумчалыг балдуурамынче бу-дуг улуг баян-дыр.

Г. ШМИДТИН МЕДЕГЛЕЛИ

ВАШИНГТОН. (СЭТА). СЭКП Топ Комитетинин Чингине се-кретары Л. И. Брежнев-биле президент Дж. Фордтун Влади-восток девиастерин учура-жышканынын дугайын Парламентин национал клу-

бууга тодарагы-биле чугу-лаалганын Германиянын Федеративтиг Республика-нын канцлер Г. Шмидт ме-деглөп. Учуржышканынын түн-недериин чүлө Каттышкан

ДАШТЫКЫДА КӨДЭЭ АЖЫЛАГЫЙ

ПРАГА

Бо чылдын Чехословакиянын чер ажылдакчылары күзүн ча-жар совет кымыл-тастын «Ильичевка» дээр чаа сортун калбаа-биле ажылгап кирген-дер. Тараа культураларын күсүк тургалганын бо хүн-неринде чаа совет сорту Мо-равиянын кооперативтеринде болгаш күрүне ажыл-агый тер-леринде муң-муң гектар кыл-дыр тараан.

Кромержиж хураалы тараа ажылчынын өртөм-шынчыл ин-ститутунун ажылдакчылары-нын совет өртөмден академик В. Н. Ремеслодан 1970 чылда алган чаа сортуг үрөштерин көвүдөп өстүргөн болган Чехословакиянын бүгү-лө булуң-нарында чер саймардыкчы-ларыне * болгаш дуржууга ажыл-агыйларын ажылдакчы-лариче практиктиг хыяалда кылыры-биле чорудуп берген. Чаа сорту ийн чыл шеде-дери чедиктигин болгаш болган соода шымчык «Иль-ичевка» Чехословакиянын бай-лалдарына бүрүн таарырын көргүскөн.

Бо чылдын ССР-нин кызыл-та тараян бүгү таралга ша-деринин 95-тен азыг хууза-га «Кавказ», «Юбилейная», «Мирнооская» деп совет сор-тары тараан турган.

Боттарынын эчээндө, чехословак селекционерлер бот-тарынын чедиктигинин совет өөрү-биле азык күндөп үлө-жип турарлар. Совет Эвиле-динде арбаймын «Вальтич-ки» дээр чехословак сортун дегем шадер-де өстүрүп, оон-даа артык дүжүктү «Дворан» дээр сор-тун дүргүн-биле пентерип тур-рар.

БЕРЛИН ГДР-де кедээ ажыл-агый техниканын техниктиг керууденин болгаш кышкы шыгжалдамын неделаам доо-зуган.

Аггы үедө республиканын кедээ ажыл-агыйнын ам-шичтеринде 143 муң аягы тракторлар, 9300 хире тараа ажаар, 12 муң картофель ажаар комбайнар болган өскө-даа дыка хөй техника бар.

КОЛОМБО Шри Ланканын чаала рес-публиканын муруну чүгүндө Уда Валаве девиастеринин дел-ген районунда кур черлерин шынчиранин азыр дугайында шынчиранин үндүргөн. Чоокку үедө алаа 80 муң акр черин андаган турар (1 акр 0,4 га-га ден). Ол черлерин хөөч өстүренин тускайлаан турар. Шри Ланка Республиканын үлөтүр болгаш өртөм минис-тер Т. Б. Субасингхнин ме-деглөп бузулар алдыра, ол төлөвиле боттандырынын сорулганы — республиканын чедиктигинин жогун турар

Камбинатка 1100 ажылчы-нар ажылдаар. Мергежилдиг кадрларын камбинат чымыда туттунуп турар өөрдөйге таву белеткээр апар.

Константинде тракторлар бу-дүр завод-биле, бир дөмөй, ол камбинат АУД-нин кедээ ажыл-агыйында социалисттиг секторуны быжылаар ху

